

Dnevni list: Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarao: D. Lukić

Dnevni list: Kuda ide Bosna i Hercegovina? Prema raspadu? Morate priznate da trenutačna situacija ne izgleda dobro, bez obzira na neke 'papirnate' pomake na europskom putu... (usvajanje Reformske agende, Zakona o radu...). Što uopće samo po sebi znači usvajanje Reformske agende kada državu konstantno vode ljudi koji se gotovo svakim svojim potezom odriču Bosne i Hercegovine i najradije bi voljeli da se zemlja raspadne na tri dijela?

Valentin Inzko: Budućnost Bosne i Hercegovine je savršeno jasna: ona leži unutar euroatlantske obitelji. Tako su se opredijelile institucije ove zemlje i na to su se stalno iznova obvezivale. To je primarni vanjskopolitički cilj ove zemlje. Isto tako je jasno da je budućnost ove zemlje u reintegraciji, a ne u dezintegraciji. Pitanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH davno je riješeno i nije otvoreno za diskusiju. Točka. Međutim, ono što mene zabrinjava je sporost. Nedostaje osjećaj urgentnosti. Ljudi ne žive u budućnosti nego u sadašnjosti.

Napore treba usredotočiti na budućnost, a ne na prošlost. Dužnosnici trebaju trošiti energiju na provođenje programa reformi u cilju stvaranja novih radnih mjesta koja će talentirane i marljive ljude zadržati u zemlji. Umjesto toga, vidimo da se energija troši na referendum kojim se krši Mirovni sporazum.

Dnevni list: Činjenica je da Milorad Dodik, Bakir Izetbegović i Dragan Čović trenutačno vode glavnu riječ u bh. politici. To i nije neki jamac prosperiteta (moj stav). Slažete li se? Ne kažem da bi bilo bolje da vlast vode Radončić, Komšić...

Valentin Inzko: Nije na međunarodnoj zajednici da bira političke lidere za Bosnu i Hercegovinu. Birači su izabrali, ali njihova odgovornost ne prestaje u trenutku kada izađu s biračkog mjesta. Demokracija počinje s glasačkim listićem, ali se tu ne završava. Potrebno je da građani budu aktivniji kako bi se osiguralo da izabrani dužnosnici ispunjavaju svoje obveze. Nitko nije natjerao niti jednog od ovih ljudi koje ste spomenuli da bude politički lider. Oni nisu mučenici zato što su napravili slobodan izbor da se bave politikom i zato od njih očekujemo da ispune sve obaveze koje su preuzeli. U to spada puno poštivanje Mirovnog sporazuma i provedba reformi koje su prihvatili, i koje su potrebne da ova zemlja krene naprijed. Radi se o tome da oni trebaju ispunjavati svoje obveze i ostvarivati konkretne rezultate. Na njima je pažnja javnosti. I oni to znaju. Mi to znamo. Zašto? Zato što cijela zemlja i međunarodna zajednica znaju da su oni ti koji se pitaju u njihovim strankama. Nigdje ne mogu pobjeći niti se mogu sakriti od te pažnje. Sada je vrijeme za rezultate. Očigledno je da veće stranke snose veću odgovornost nego manje. Isto važi i za one koje su na vlasti duže od drugih.

Dnevni list: Konkretno, što će biti s Dodikovim referendumom o sudu i tužiteljstvu BiH? Hoćete li banskim ovlastima smijeniti Dodika ako provede svoju namjeru u djelo? Što bi za državu značilo održavanje tog referenduma? Komentirajte i činjenicu da je Izetbegović žestoko protiv referenduma dok se Čović čak i ne protivi njegovu održavanju. U medijskim istupima rekao je da se Dodikov referendum može pozitivno iskoristiti...

Valentin Inzko: Predloženi referendum predstavlja izravno i ozbiljno kršenje Mirovnog sporazuma. Neodgovorno je i jako štetno što nakon skoro dva desetljeća i dalje imamo takva osporavanja Mirovnog sporazuma. Bilo bi jako dobro da se umjesto toga svi ti naponi usmjeravaju k stvaranju novih radnih mjesta za mlade ljude u ovoj zemlji. Više mladih ljudi bi ostajalo u zemlji i gradilo svoju budućnost tu umjesto što glasaju kartom u jednom smjeru. Nažalost, to još nije slučaj.

Da ponovo budem savršeno jasan. U Dejtonskom sporazumu, uključujući i Ustav BiH, sadržan u Aneksu 4 Dejtonskog mirovnog sporazuma, nikada nije postojala namjera da se ograniči postojanje državnih institucija na one koje su eksplicitno navedene u Ustavu BiH. Upravo obrnuto – Ustavom se eksplicitno predviđa osnivanje dodatnih državnih institucija. Državno pravosuđe je čvrsto ukorijenjeno u Mirovnom sporazumu i Ustavu ove zemlje. Ustavni sud BiH je presudio da su Državni sud i Tužiteljstvo utemeljeni sukladno Ustavu kako bi se ispunila obveza države da vrši ustavne nadležnosti na državnoj razini. Odluke Ustavnog suda BiH su „konačne i obvezujuće“ i moraju se u potpunosti poštivati. Osim toga, stranke su, uz neke izuzetke, općenito podržale osnivanje ovih institucija.

To što neki predlažu da se slabe institucije koje igraju ključnu ulogu u borbi protiv korupcije za svaku je osudu, posebno kada postoje jasni pozivi građana i međunarodne zajednice da se zaustavi korupcija u BiH.

Pravo pitanje koje stalno postavljamo i koje, sigurni smo, postavljaju sebi i građani ove zemlje bez obzira u kojem dijelu zemlje žive i za koju političku stranku glasaju jeste: "Zašto bi jedan političar želio slabiti instituciju, u ovom slučaju na državnoj razini, koja ima ključnu ulogu u borbi protiv korupcije? Zašto bi jedan političar uopće želio slabiti institucije koje imaju važnu ulogu u gonjenju korumpiranih dužnosnika?" Bez obzira da li ste iz međunarodne zajednice ili ste građanin ove zemlje, želite istu stvar: jačanje, a ne slabljenje, institucija za gonjenje korumpiranih dužnosnika.

Dnevni list: Dodik vas želi 'ukinuti' (mislim na vašu funkciju i misiju OHR-a). Vaš komentar? Nekada vam zamjeraju da ste preblagi prema njegovoj retorici. Možda ste samo kulturniji čovjek? Ili Vijeće za implementaciju mira nije jedinstveno po pitanju 'taktike' prema Dodiku? Činjenica je da iza njega nerijetko stoje i Rusija i Srbija.

Valentin Inzko: Moj mandat je jasno definiran Mirovnim sporazumom i uvjeravam građane BiH da je međunarodna zajednica i dalje posvećena Mirovnom sporazumu kao što je uvijek i bila. O zatvaranju OHR-a će odlučivati međunarodna zajednica, a ne predsjednik Milorad Dodik niti bilo koji drugi domaći političar. Mogu vam reći da su upravo radnje i retorika koju slušamo od predsjednika Dodika u posljednjih devet godina doprinijeli tome da je OHR i dalje u zemlji.

Dakle, zatvaranje OHR-a? Da, jednog dana, ali prije toga morat ćemo se uvjeriti da su postavljeni uvjeti ispunjeni i naravno, da više nema izravnog osporavanja Mirovnog sporazuma poput ovoga čemu svjedočimo u posljednje vrijeme s najavljenim referendumom.

Dnevni list: Hajmo malo o aktualnom prvom čovjeku države Draganu Čoviću. Zanima me vaše mišljenje, u kojoj europskoj državi Predsjednik otvoreno govori o tome koga će smijeniti, a koga postaviti na čelo državnih kompanija? Je li to posao predsjednika države? Glasno se govori o putu u Europu, a na terenu radi na 'poklapanju' finansijskih centara (javna poduzeća). Transparentna politika?

Valentin Inzko: Kada imenovanja budu imala više veze sa sposobnostima kandidata, a manje s političkom pripadnošću i načelom stranačke kontrole imenovanih pojedinaca, tada ćemo ostvarivati napredak. Jasno je da do toga još nije došlo.

Dnevni list: Što bi se recimo dogodilo da u vašoj domovini predsjednik konstantno priča 'na čelo elektroprivrede postaviti ćemo toga i toga, na čelo telekoma toga i toga...'?

Valentin Inzko: Javnost bi izvršila ogroman pritisak na politički establišment da se okonča takvo ponašanje. Gotovo je sigurno da bi se otvorila debata o tome je li u javnom interesu imati javna poduzeća koja služe kao zlatne koke i stranački biro i za zapošljavanje ili bi te kompanije bilo bolje privatizirati. To je debata koja bi se trebala voditi i ovdje.

Dnevni list: Nedavno je Nicholas Hill kazao da je jedini ekonomski prioritet kojem je HDZ BiH posvetio pozornost nakon izbora imenovanje stranačkih ljudi u unosne odbore državnih poduzeća. Slažete li se s time?

Valentin Inzko: Sve dok se na službena imenovanja bude gledalo kao na "izborni plijen" situacija se neće promijeniti. Pozicije se podijele među strankama i onda se uzajamno imenuju kandidati. Nije li to ono što praktično imamo sada? Stalno ponavljam, potrebna je suštinska promjena u pristupu politici, gdje će se interesi građana i načelo funkcionalnosti staviti u prvi plan umjesto stranačke kontrole. To je neizbježno. Ja ne mogu reći hoće li se to dogoditi postepeno ili odjednom, ali će se dogoditi.

Dnevni list: Također, nedavno je gospodin Hill komentirao da bi SDA pod vodstvom Bakira Izetbegovića mogla pokazati veću privrženost multietničkoj državi na puno konkretniji način. Slažete li se s time? Je li SDA previše unitaristički nastrojena, kako to vole reći pojedini analitičari?

Valentin Inzko: Dozvolite mi da budem izravan. Kao i svaka druga stranka i SDA se treba dobro pogledati u ogledalo i odmjeriti rezultate svoje uprave na područjima gdje je dobivala izbore u proteklih dvadeset godina. Jesu

li ti gradovi i sela dovoljno multietnički u 2015. godini? Mislim da nisu. Jesu li ekonomski uspješni? Jesu li mladi ostali tu ili su napustili te gradove i sela i otišli u inozemstvo?

Ako su iskreni u vezi s tom vizijom, onda nam moraju konkretno predočiti koje mjere će provesti kako bi povećali multietničnost u zajednicama u kojima imaju većinu. Ako ste istinski za multietničnost, onda trebate uraditi nešto da poboljšate rezultate koje imamo na terenu. Sve drugo su lijepe riječi i prazna obećanja. To je moj izazov za SDA i sve velike stranke u BiH – pokažite nam konkretne mjere koje ćete provesti da poboljšate multietničnost u lokalnim zajednicama u kojima imate vlast.

Ono što međunarodna zajednica ne želi čuti ni od jedne stranke je ono što smo prečesto slušali u prošlosti, a to je da krivnju snosi netko drugi. Nema više izgovora, nema prebacivanja krivice. Sve što sada želimo čuti su konkretni prijedlozi, a onda želimo vidjeti i konkretne rezultate.

Na kraju, na ovu temu, dozvolite mi još da naglasim ulogu koju veća gradska područja moraju imati u obnavljanju multietničkog tkiva ove zemlje. Sarajevo kao glavni grad ima posebnu odgovornost u tom smislu i treba postati pozitivan primjer tako što će poduzeti korake koji će značajno poboljšati multietničnost u budućnosti.

Dnevni list: Ocijenite dosadašnji rad Vlade Federacije i Vijeća ministara? Najavljena je nova koalicija u FBiH, ali čini se da je dosta klimava, a prije par dana Čović je najavio i rekonstrukciju Vijeća ministara kao nastavak rekonstrukcije Vlade FBiH. Kao što vidimo, nije prošlo ni godinu dana od izbora, a vlasti se bave samo rekonstrukcijama kao da su 'građevinci'?

Valentin Inzko: Obje institucije su jasno pokazale da imaju ozbiljne namjere, ali je u oba slučaja potrebno ubrzati reforme nakon godišnjih odmora. Mislim da bi se sa ovim stavom složili i predsjedavajući Vijeća ministara i premijer Federacije BiH. Ponovne rekonstrukcije i promjene? Stvarno? Da li je to ono što nam treba? Mislio sam da je početna zamisao bila da konačno dobijemo ubranu provedbu reformi kako bi se pokrenula gospodarstvo i stvorila prijeko potrebna radna mjesta. Da mi je neko dao marku svaki put kada je neki političar obećao da će nešto biti završeno u narednih deset ili petnaest dana, bio bih bogatiji od Rockefellera. Vrijeme je da se prestane s pričom i da se počnu ostvarivati konkretni rezultati.

Dnevni list: Možete li komentirati ponašanje oporbe na Federalnoj razini i najavu ujedinjenja ljevice pred slijedeće izbore?

Valentin Inzko: Dozvolite mi da samo kažem da je jedan od najvećih neuspjeha socijaldemokrata u ovoj zemlji činjenica da su i nakon dvadeset godina razjedinjeni, i da još uvijek nemamo jedinstvenu socijaldemokratsku stranku ili pokret u ovoj zemlji.

Dnevni list: Možete li komentirati slijedeće činjenice: Nedavno je Vijeće ministara imenovalo zeta Dragana Čovića v. d. direktorom BHANSA-e, u istoj agenciji zaposlen je i brat od tog zeta, a u Čovićevom predsjedničkom uredu kao savjetnik je navodno zaposlen brat od njegovog drugog zeta. Dok je premijer FBiH bio Nermin Nikšić, njegov brat imenovan je izvršnim direktorom JP Autoceste FBiH. Predsjednik RS-a Milorad Dodik svojedobno je svoga kuma Ranka Škrbića prvo ustoličio za entitetskoga ministra zdravstva, a potom i za veleposlanika BiH u Srbiji, a u vrijeme dok je Željka Cvijanović bila ministrica za ekonomske odnose i regionalnu suradnju RS-a u njezinom uredu radila je kćerka Milorada Dodika. Jedan od bizarnijih primjera veže se uz bivšeg srpskog člana Predsjedništva BiH Nebojšu Radmanovića. Naime, njegov zet Danilo bio je glavni savjetnik u uredu svoga punca Radmanovića. U vrijeme dok je u federalnoj vlasti bila Narodna stranka radom za boljitak zet Slave Lijanovića, brata tadašnjeg ministra poljoprivrede Jerke Lijanovića (Ivan Šakota) prvo je imenovan predsjednikom Nadzornog odbora Razvojne banke FBiH, a potom i jednim od direktora JP Autoceste FBiH... I državni premijer Denis Zvizdić uzeo je rođaka za savjetnika. Molim vas, jesu li ovo primjeri nepotizma, političke korupcije i nemorala? Naveo sam samo minimum primjera s visoke razine...

Valentin Inzko: Nepotizam je bolest koja izjeda ovu zemlju. Najviše me zabrinjava to što je ovakvo ponašanje, skupa s drugim oblicima korupcije, naizgled postalo prihvatljivo i normalno umjesto da ga se smatra sramotnim. U drugim zemljama ovo se jednostavno ne bi moglo dogoditi jer političari znaju da je takvo ponašanje potpuno neprihvatljivo u političkom i moralnom smislu. Moraju postojati osnovni standardi u javnom životu. Ovo je jedno od pitanja zbog kojih bi javnost trebala energičnije protestirati.

Dnevni list: Dakle, s jedne strane imamo europske 'bajke' koje nam pričaju bh. lideri, a iza kulisa se

radi na uhljebljavanju rodbine, stranačkih kolega i prijatelja. Kako onda vjerovati tim ljudima da žele bolju budućnost za BiH?

Valentin Inzko: Političare je potrebno ocjenjivati i držati odgovornima na temelju njihovog djelovanja i rezultata, kako pozitivnih tako i negativnih. Kao što sam već rekao, potreban je novi angažman unutar BiH da bi se to ostvarilo. Partnerstvo između medija i javnosti u rješavanju konkretnih problema ima ogroman potencijal da mijenja situaciju.

Dnevni list: Gospodin Wigemark nedavno je rekao: ‘dani povlaštenog sustava s “poslovima za naše ljude” u zamjenu za političke usluge ne samo da se moraju, već vjerujem i kako se mogu okončati’. Već sam naveo primjere koji demantiraju gospodina Wigemarka. Je li EU slijepa? Ili jednostavno prešutno odobrava nepotističko ponašanje najjačih političkih aktera u državi?

Valentin Inzko: U potpunosti dijelim mišljenje gospodina Wigemarka. Morate raditi na problemima da biste poboljšali situaciju. Ne postoji prekidač koji se može pritisnuti i tako automatski i trenutačno osigurati prijeko potrebne promjene. Sjetite se što je Kennedy rekao: “Ne pitaj što tvoja zemlja može učiniti za tebe– pitaj što ti možeš učiniti za svoju zemlju.” Nemojte čekati na druge da nekom čarolijom promijene situaciju. Uključite se. Zahtijevajte promjene od onih koji donose odluke. S promjenama treba početi tako što će svako krenuti od sebe.

Dnevni list: Novi Zakon o radu mogao bi na jesen upaliti požar. Sindikati najavljuju masovne prosvjede i osvetu. Imate li im vi nešto poručiti?

Valentin Inzko: Neprovođenje reformi tijekom prethodnih devet godina dovelo nas je u situaciju u kojoj će reforme vjerojatno biti daleko bolnije nego što bi bile da su ranije provedene. Krivica za takvo stanje je isključivo na onima koji su bili na vlasti od 2006. godine. Oni su ovu zemlju doveli u takvo stanje, dok su se oni sami dodatno bogatili. Surova istina je da ovako dalje ne može.

Ja pozivam na dijalog, i na zajednički napor u cijeloj zemlji kako bi se prebrodila teška vremena i došlo u bolju situaciju. Apsolutno sam uvjeren da BiH ima snagu da napreduje ako postoji zajednički napor. Zbog toga uvijek ističem važnost reintegracije – ne centralizacije, jer to nije ono što ova zemlja treba – u političkom, ekonomskom i socijalnom smislu, gdje svi u zemlji rade kao jedan. I, naravno, funkcionalnost. To je vrlo bitno.

Dnevni list: Vlasti o novom Zakonu o radu kažu ‘bit će više radnih mjesta’, ali ekonomski stručnjaci ih svakodnevno demantiraju, a radnici u strahu čekaju što će se dogoditi?

Valentin Inzko: Građani imaju jasan interes, a to je funkcionalno gospodarstvo koje osigurava zapošljavanje i napredovanje na putu k euroatlanskim integracijama. Politički predstavnici to duguju građanima jer im nisu pružili konkretan napredak u proteklih devet godina. Međunarodna zajednica je spremna podržati Reformsku agendu. Naša zajednička vizija i dalje podrazumijeva reintegriranu, funkcionalnu i prosperitetnu BiH, državu koja radi u interesu svojih građana i koja je punopravna članica europske obitelji.

Dnevni list: BiH je suočena s masovnim odlascima, ne samo Hrvata, već i Srba i Bošnjaka i svih ostalih. Praktički tko god ima priliku otići pokušati potražiti sreću u inozemstvu, u pravilu to učini. Što vi mislite o tome?

Valentin Inzko: To je vrlo praktična posljedica neuspjeha u provođenju reformi proteklih devet godina. To je tragedija koje političari konačno postaju svjesni. Sada ćemo vidjeti je li im dovoljno stalo, da osiguraju konkretne rezultate i zaustave ovaj zastrašujući trend. Ako se može ostvariti zapošljavanje u privatnom sektoru, imamo šanse da uz velike napore zadržimo mlade ljude. Međutim, ako ih zaista želimo zadržati, moramo stvoriti atmosferu tolerancije i harmonije umjesto neprekidnog prepiranja koje potiču političari, čiji je modus operandi raspirivanje međunacionalnih tenzija kako bi se oni mogli predstaviti kao zaštitnici svoga naroda. To se mora promijeniti, a siguran sam da s vremenom i hoće.

Dnevni list: Je li moralno da Parlamentarci čitav kolovoz provedu na odmoru? Vidimo u zemljama okruženja da kolektivnih godišnjih odmora neće biti...

Valentin Inzko: Političarima treba odmor kao i svim drugim ljudima. Problem nije kolektivni godišnji odmor. Problem je što se rezultati ne postižu u ostatku godine. To je ono što treba rješavati.

Dnevni list: Što mislite o ‘fenomenu’ zvani ‘bijeli kruh’?

Valentin Inzko: U vrijeme kada je siromaštvo u tolikoj mjeri rasprostranjeno širom zemlje, takve naknade treba ukinuti.

Dnevni list: Imate li na kraju neku pozitivnu poruku za građane BiH?

Valentin Inzko: Da, imam. Prije točno pedeset godina Singapur je postao država. To je prije bila močvara, površinom ne mnogo veća od Unsko-sanske županije. I oni imaju tri naroda. Ali oni su imali viziju i volju da naporno rade i da uspiju. Bosna i Hercegovina također može uspjeti. Imate prekrasnu i vrlo posebnu zemlju. Okrenite se jedni drugima, zasučite rukave i pomognite da se ova zemlja vrati poslu i napredovanju. Pri tome tražite od vaših političara da isto tako naporno rade. Pozivajte političare na odgovornosti i bit će moguće postići napredak u sljedećih nekoliko godina. S vašim angažmanom, situacija se može poboljšati.